

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A szövött anyagok készítése régóta iparszerűen is folyik Mezőberényben. A takácmesterségről 1754-ben történik először említés. Akkor az összeírt 8 mesterember közül 1 takács volt. Pontos forrás a nevét nem említi, csak feltételezhetjük, hogy azonos lehet az 1711-ben Chemnitz-ben született Valentin Rück takácmesterrel, akinek szedetttes csíkos abrosza a legrégebbi szövés emlékünk.

Mezőberényben 1819-ben alakultak meg a céhek, volt csizmadia céh és egy vegyes /kovács, kerékgyártó, asztalos, lakatos és esztergályos/ céh. A takácsoknak külön céhük nem volt, ezt számuk sem tette lehetővé. 1823-ban mindössze 3 takács dolgozott a településen. Fényes Elek meg is jegyzi 1839-ben: „Az asszonyok különben Csabán, Komlóson, Berényben, Szarvason nemcsak jó fonók, hanem szőni is tudnak, úgyhogy itt takácsokra kevés szükség van.”

A szövőipar kifejlődése 1882-től számítható. Ekkor a Békéscsabán működő kis szövőiskolába egy asszonyt küldött tanulni a Mezőberényi Népművelési Egylet, 1892-ben állami megrendelésre 110 szövőszéken bedolgozó rendszerben indult meg egy üzleti vállalkozás, ez volt az első berényi szövő üzem.

Mellette ekkor már 6 takácmester is dolgozott, részben önállóan, részben néhány munkást foglalkoztatva. Az iparszerűen folyó textilmunka éreztette hatását a népi szövésben is. A háziiparosok jó része azok közül az asszonyok közül kerültek ki, akik leánykorukban valamelyik textilüzem munkásai voltak. Többen ott tanulták meg a szövés alapját képező nyüstbefűzést, átvették a takácsoktól több technikai újítást pl.: a gyorsvetélőt, a fémszálás nyüstit, a fémlemez bordákat.

1. kép: Postazsák, mezőberényi takácsok által sávolykötésben szőtt munka, kender natúr-fekete. Debreczeni János tulajdona

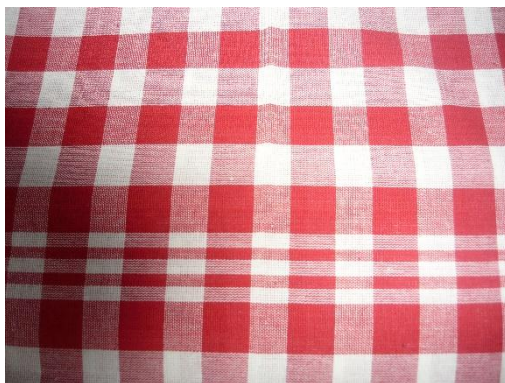
3. kép: Ripsz kötéssel szőtt szakajtókendő, pamut lánc, pamut vetülék, takácmunka. Két vége azzsúrral szegett. Mérete: 70 x 70 cm. Debreczeni János tulajdona

4. kép: Mintás befűzéssel szőtt szakajtókendő, pamut lánc, pamut vetülék, piros díszítmény. Mérete: 70x70 cm. Debreczeni János tulajdona

5. kép: Szálba kockás pohártörő, takácsmunka, pamut fehér-kék, mérete: 60x 60 cm, Debreczeni János tulajdona

6. kép: Kőmintás pohártörő 70 x 70 cm, fehér-piros pamut, takácsmunka, Debreczeni János tulajdona

7. kép: Takácstörülköző, pamut, 4 nyüstös törtsávoly kötéssel szőtt, fehér-kék díszítménnyel. Mérete: 50x100 cm, Debreczeni János tulajdona

8. kép: 5 nyüstell szőtt daráztörülköző, takácsmunka, fehér-piros pamut, mérete: 50x100 cm, Debreczeni János tulajdona

9. kép: Kockás alapszövettel szőtt pamuttörülköző, fehér-kék-sárga takácsmunka, mérete: 50x100 cm. Debreczeni János tulajdona.

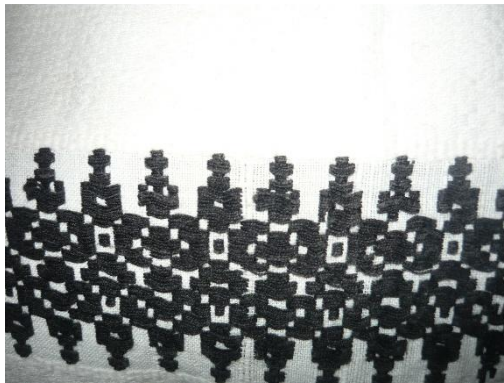
10. kép: Takács vászontörülköző, mintázás befűzéssel, fehér-kék pamutból, mérete: 50x110 cm. Debreczeni János tulajdona.

11. kép: Pamut sütőabrosz, fehér-piros-kék mintázás befűzéssel, takácsmunka, mérete: 140x200 cm. Az Orlai Petrics Soma Kulturális Központ Muzeális Gyűjtemény tulajdona. Lsz.: 2000.6.3.

12. kép: Takács rétes abrosz, pamut, fehér-piros mintázás befűzéssel. Mérete: 140x220 cm. Debreczeni János tulajdona.

12. kép: Aprókockás alapszövettel szőtt, fekete szedetttes halotti szöttes. Feltételezhetően mezőberényi szlovák család számára szötte valamelyik mezőberényi takács, mérete: 120x200 cm. Rozgonyi Lászlóné tulajdona.

13. kép: Kender táblás szöttes 140x140 cm. Takácsmunka, Debreczeni János tulajdona.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A mezőberényi takácsok munkáikkal nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy Mezőberényben komoly textilipar alakult ki a XIX.században és ez jelentős fejlődésen ment át a XX. század során. A takácsok hatása érezhető a mezőberényi paraszti szövőknél is. Pontos feljegyzés is említi, de takács hatásra jelent meg a fémmnyüst és a fémborda, valamint a takácsok által felvetett szövőszékeken finomabb munkát is el tudtak készíteni a paraszt szövők. Az Orlai Petrics Soma kulturális Központ muzeális gyűjteményében számos takács munka található, sajnos lényegesen kevesebb, mint amennyit a mezőberényi takácsok korábbi ténykedése indokolna. Sajnos ezek elhasználódtak, elkallódtak.